

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם

הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

המלך

פרשת מקץ

אור

מידת הביטחון

בראשית (פרשת מקץ) פרק מא פסוק (א) וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרָעָה חֹלֶם וְהָגָה עִמָּד עַל־הָאָרֶץ:

שאלות:

א: שואלים חז"ל מהו מקץ שנתיים לאיזה מניין התורה מתייחסת הרי בין למלכות פרעה או למאסר יוסף הכל היה יותר שנים? ב: עוד שאלו חז"ל במדרש מדוע כתוב ימים ולא מספיק שנתיים? ג: עוד שאלו חז"ל למה נכתב שפרעה חלם חלום בכדי להוציא את יוסף ממאסר היד השם תקצר להוציאו בדבר אחר? ד: עוד הקשה האלשיך למה כתוב פרעה חולם בלשון הווה ולא חלם או ויחלום פרעה? עוד הקשו חז"ל במדרש מדוע כתוב ויהי הרי כל מקום שכתוב ויהי הוא לשון צער וכאן הרי זה שמחה כי יצא יוסף ממאסר?

המתה והעצבות בחיים:

כאשר נתבונן עמוד התווך הגורם לדכדוך הנפש העצבות והמתח בחיי האדם עלי אדמות מפני חוסר הביטחון בשם יתברך בהיות והאדם חיי בתחושה שהכל תלוי בו ובמעשיו ולזאת נמצא כל ימיו במתח וברדיפה וטירוף להשיג את מבוקשו ומשתדל ומתאמץ להתקדם הן בפרנסתו ומעמדו ורכושו ועסקיו ואין לו מנוחת הנפש ולא מנוחת הגוף כפתגם השגור מפי בני אדם שעובדים קשה מצאת החמה עד צאת הנשמה, מאחר ורמת החיים סוחפת את האדם להדביק את חיי החברה וממש נלחם עם עצמו, כך שהדבר פוגע באושר החיים וחסר שמחה ואף עבודת השם שלו נפגעת קשה מחוסר ישוב הדעת ובבוקר אומר מי יתן ערב ובערב יאמר מי יתן בוקר וכך עוברים כל ימיו והוא טרוד ברדיפת השגת כל רצונותיו, ותורתנו הקדושה מלמדת אותנו עד כמה חייב האדם לא לשכוח שיש בורא ומנהיג לבירה והכל תלוי ברצונו ולכן המפתח לחיים טובים ומאושרים תלוי במידת הביטחון בקב"ה כמו שנבאר.

ביאור חז"ל ענישת יוסף על השתדלות מיותרת:

ובזה נבוא לביאור חז"ל במדרש 1. בעניין יוסף ראשית עניין קץ השנתיים, למרות שיוסף ישב במאסר שנים עשרה שנים שהרי נמכר בגיל שבע עשרה ושנה היה בבית פוטיפר ולאחר מכן נאסר עד עומדו לפני פרעה והיה בגיל שלושים נמצא שהיה במאסר שנים עשרה שנים, אך התורה מתייחסת לשנתיים שנוספו ליוסף לשהות במאסר בגלל שני המילים שאמר לשר המשקים אם זכרתני והזכרתני ועשה בזה השתדלות לצאת ממאסר, או לסוף שנתיים ששר המשקים חזר לתפקידו ולא זכר את יוסף מפני העונש ליוסף, 2. והוסיפו על כך חז"ל שעל יוסף נאמר אשרי הגבר אשר שם השם מבטחו, אולם מצד שני ולא פנה אל רהבים ויוסף פנה לשר המשקים ונענש. ולזאת אמרה התורה 3. מקץ אותן שנתיים פרעה חולם הגיע הקץ ליציאתו ממאסר, ולזאת אמרו חז"ל 4. נכתב בדווקא שנתיים ימים להדגיש היו שנתיים מלאות כעונש, ואילו היה כתוב שנתיים היינו חושבים שנה ויום. וכן ביאר הרשב"ם ועוד ראשונים, עוד כתבו חז"ל במדרש 5. לכן כתוב ופרעה חולם בכדי ללמדנו שמידת הקב"ה אינה כמידת בשר ודם, שהרי אדם פוצע או מזיק בברזל צריך לרפוא בתרופה או תחבושת וכדומה ואילו הקב"ה במה שמכה מרפא, ולכן יוסף נמכר בגלל חלום ונגאל בגלל חלום ולזאת כאשר הגיע הקץ פרעה חולם בדיוק באותו זמן בכדי להוציאו ממאסר. וכן כתב בזוהר 6. בפרשתנו. והוסיף על כך האלשיך 7. ולמה כתוב חולם בלשון ולא בלשון עבר או עתיד חלם או ויחלום, בכדי ללמדנו שאין כלל השפעה מהחריצות וההשתדלות שעשה יוסף אלא מקץ שנתיים בדיוק לא לפני ולא אחרי פרעה חולם ולכן אם היה כתוב בלשון עבר או עתיד יתכן והיה יותר מוקדם או מאוחר, ורצון התורה ללמדנו שהכל תלוי בשם יתברך ולא בהשתדלותו.

מדוע נכתב בלשון ויהי יציאתו ממאסר:

והנה חז"ל עמדו במדרש מדוע נכתב לשון ויהי המרמז על צער והרי כאן יש שמחה שיצא ממאסר, ותירצו שלשון ויהי משמש לשני המצבים של שמחה וגם של עצב, אולם כתב לבאר השפתי כהן על התורה 8. שיוסף סבל עשרה יסורים מתחילת מכירתו וכנגדם נהרגו עשרה הרוגי מלכות, ומבאר שם שהצער העשירי הוא כאשר באו להוציאו ממאסר הריצוהו ולא בישרו אותו ולא הסבירו למה פרעה רוצה אותו והיה לו צער גדול מהנעל שמא רוצים להתעלל בו עד לאחר שפרעה פנה אליו לפטור את החלום, ולכן נכתב בלשון ויהי כיון שאותה יציאה הייתה עם צער גדול וקשה מכולם מפני חוסר מידע מהנעלם.

התביעה על יוסף לפי דרגתו:

והנה הקשו המפרשים כיצד מצד אחד חז"ל אומרים על יוסף נאמר אשרי הגבר אשר יבטח בשם ומאידך נענש על שפנה לשר המשקים ונחשב שפנה אל רהבים? מה גם הרי מותר לעשות השתדלות ומדוע להענישו על כך?

ומתבאר מתוך דברי הרשב"א שהתביעה היא לפי דרגתו שיש אדם שצריך לעשות השתדלות ויש צדיקים שלא צריכים לעשות השתדלות וממילא מובן התביעה על יוסף שהייתה דרגתו גבוה, ואלו הן דברי שו"ת הרשב"א חלק א סימן תיג חז"ל ומותר לבטוח באדם והוא שלא יסור לבו מן השם. ואמרו ארור הגבר אשר יבטח באדם ומה יסור לבו. אך לבטוח בשם ושיעשה לו תשועה ע"י האיש הפלוני מותר ומצוה. וזה כולל כל עסקי בני האדם במלאכתם, זולתי האנשים השלמים ושזכותיהם מרובות. כמעשה דרבי חנינא בן דוסא עם הערוד שאמרו אוי לו לאדם שפגע בו ערוד. ואוי לו לערוד שפגע בו רבי חנינא בן דוסא. וכמעשה דרבי חנינא שהיתה אשה מחזרת ליטול עפר מתחת רגליו לכשפוי. ואמר לו שקולי אין עוד מלבדו כתיב (דברים ד'). והקשו והאמר מר למה נקראו שמן כשפים שמכחישים פמליא של מעלה. והשיבו שאני ר' חנינא דנפישן זכותי. ואפילו החסיד שבחסידיים אין להם רשות לעשות במלאכתן דרך הבטחון רק כדרכו של עולם. שלא יאמר אדליק נרי במים או ביין ואסמוך על הנס עכ"ל. הרי שצדיקים שזכותן גדולה בטחו בשם ולא חששו לעשות השתדלות, ולזאת לפי דרגת יוסף נתבע על השתדלותו. ובדרך זו כתב לתרץ רבינו בחיי בראשית (פרשת מקץ) פרק מא פסוק א בפתיחה לפרשה ויהי מקץ: חז"ל ב"טח אל - ה' ב"כל - ל"פך ואל ב"ינתך אל - ת"שען. (משלי ג, ה). שלמה המלך יזהיר בכתוב הזה על מדת הבטחון, מפני שהוא מעקרי התורה והמצוות. יאמר שיבטח אדם בהקב"ה בכל לבו ואל יבטח ולא ישען על ביתו, והכוונה בזה שאם יורהו שכלו ותלמדוהו בינתו לבטוח בעשרו או בכחו וגבורתו, שלא ישען בזה כלל, רק שישים כל בטחונו בהקב"ה שהוא "משיב חכמים אחר ודעתם יסכל", ואין כל מעשיו ומחשבותיו כלום בלתי אם יגזור ה' יתעלה, וזהו שכתוב (משלי יט, כא) "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום", כי אם אסף עושר לרוב אין לו להחזיק טובה לעצמו, כי עשרו לא בא אליו בכחו וקלותו, וכן אמר שלמה ע"ה: (קהלת ט, יא) "כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עשר וגם לא ליודעים חן כי עת ופגע יקרה את כלם". וכן אמר עוד (משלי טז, א) "לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון", ודבורו אינו בידו כי אם ביד הקדוש ברוך הוא וכל שכן שאר כל המעשים, ולפיכך אין ראוי לו לבטוח ולהשען על ביתו, ואין לו לתלות תקותו בהשתדלותו רק בהקב"ה, והוא שאמר דוד ע"ה: (תהלים סב, ו) "אך לאלהים

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם

הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

דומי נפשי כי ממנו תקותי. כלומר לא בהשתדלותי. וכי והנה יוסף הצדיק הבוטח בהקב"ה לפי שבקש משר המשקים שיהיה לו סבה שיצא מבית האסורים, לכך לא הגיע למדרגה זו של בטחון, ונענש בזה שנשאר שתי שנים יותר בעונש שתי מלות שאמר לו: (בראשית מ, יד) והזכרתי, והוצאתני עכ"ל. והרחיב את הדברים ביתר שאת בספר בית הלוי 9. בשאלה מדוע יוסף נענש הרי מותר לעשות השתדלות כמו שכתוב (דברים טו) וברכך בכל אשר תעשה, וכן כתיב (שם יא) ואספת דגנך ותירושך ואמר ר' ישמעאל במסכת ברכות (דף ל"ה) הנהג בהם מנהג דרך ארץ? ומת'רץ שאמנם התורה התירה השתדלות אך הדבר אינו שווה לכל נפש בהיות זה מעין לעולם יעסוק בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא לשמה שהיא התכלית, כך בביטחון הותר לעשות השתדלות בכדי להקל על האדם להגיע לביטחון בשם, כך ששיעור ההשתדלות הנרצה אינו שיהיה בכל אדם רק כל אחד לפי ערכו, ומי שמרבה בהשתדלות יותר מכפי הנצרך עונשו שמן השמים יוסיפו על הצטרפותו להשתדלות ולא יזומן לו פרנסתו רק ע"י יגיעת בשר הדרך שבחר לו. וזהו שאמרו אשר שם ה' מבטחו זה יוסף ולא פנה אל רהבים דלפי גודל בטחונו לא היה לו לפנות כלל אל רהבים ואפילו בדיבור קל. וחשבתי להוסיף ולומר הרי יוסף אינו מכיר את פרעה ואדרבא ההיפך פרעה ברור שלא ירחם על עבד עברי לפי כללי מצרים ואם כן מה יעזור שיזכיר אותו לפני פרעה וכי כיצד זה יגרום להוציאו ממאסר, בהכרח שסמך על קרבת שר המשקים למלך ואולי ישפיע על המלך להוציאו, נמצא ששיתף בטחונו מלבד השם יתברך גם בכוח קשריו של שר המשקים וזו תביעה קשה לדרגתו של יוסף. כי הבוטח בהשם יתברך באמת יודע שלא עוזר שום קשרים או קרבה לא חכמה ולא תבונה לא עושר ולא כבוד לסייע לאדם בלעדי רצון השם יתברך כך שאין להשתמש באנשי מפתח אלא אם תולה כל בטחונו רק בהשם יתברך בלבד.

הראת לדעת הבוטח בקב"ה מתברך ושאינו בוטח נענש:

עולה ומתבאר שיוסף הצדיק לפי רום מעלתו נתבע מדוע עשה השתדלות ונענש ואם לא היה משתדל היה יוצא קודם שנתיים ימים, ללמדנו שהבוטח בקב"ה מתברך והמסיר ביטחונו מהשם נענש, וכך הם דברי הנביא ירמיהו פרק יז פסוק (ה) פֶּהוּ אִמֵּר יְקֹקֵךְ אֲרוּר הַגֹּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשֵׁם בְּשָׂר זָרְעוּ וּמִרְקֹקֵךְ יִסֹּר לְבֹ: (ו) וְהִיָּה פְעָרְךָ בְּעֶרְבָה וְלֹא יִרְאֶה פִּי יִבּוֹא טוֹב וְשִׁבְן חֲרָרִים בְּמַדְבַּר אֲרֶץ מִלְחָה וְלֹא תִשָּׁב: (ז) בְּרוּךְ הַגֹּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּיָקוֹק וְהִיָּה יְקֹקֵךְ מִבְּטָחוֹ: (ח) וְהִיָּה פִּנְעָן שְׂתוּל עֲלֵימִים וְעֲלִיבֵל יִשְׁלַח שְׂרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה פִּי יִבּוֹא חֹם וְהִיָּה עֲלֵהוּ רַעַן וּבִשְׁנַת בְּצֻרֵת לֹא יִדָּאָג וְלֹא יִמָּשׁ מַעֲשֹׂת פָּרִי: כמבואר במנורת המאור הוספות מדרש לעולם עמוד תרכו לעולם אל יתן אדם בטחונו על בשר ודם, שכל מי שנותן בטחונו על ב"ו, לא די לו שעושינו לו רצונו, אלא שהקב"ה מקללו, שני ארור הגבר אשר יבטח באדם וגו'. וכל מי שנותן בטחונו בהקב"ה, לא די לו שעושינו לו רצונו, אלא שהקב"ה מברכו, שני ברוך הגבר אשר יבטח ב"י והיה י"י מבטחו. בוא וראה מיוסף הצדיק, שעל שתלה בטחונו על בשר ודם לא עשה לו הקדוש ברוך הוא רצונו וענשו שתי שנים יותר בבית האסורים. וכתב בספר האמונה והבטחון לרמב"ן פרק יז ולפי שהוצרך להזכיר שמו ח' פעמים ב' הדברות מתברך הבוטח בו בח' ברכות, ומי שבטחונו על בשר ודם נתקלל בח'.

מעשה על עשיר שכמה בעושרו ולא האמין שהכל תלוי בחסדי השי"ת ועונשו.

הובא בספר חפץ חיים על התורה בפרשת האזינו: שמענו מפיו הקדוש מעשה נורא שקרה בכפרי עשיר אחד שהיה דר סמוך לכפר שבין רוסיא לאשכנז ה"י לו להכפרי שדות וגנות לרוב כמו"כ טחנת מים לטחינת קמח לכל הסביבה בית מרוז גדול וכל מיני משקה היו נמכרים לעוברים ושבים מלבד זה ה"י מלוה ברבית לכל האכרים תושבי הכפרים הסמוכים ומכל העסקים הללו התעשר מאד. בדרך מסעיו לזכות הרבים נתאכסן בבית הכפרי הזה הגאון ר' אלי לידער זצ"ל ובמשך שבתו בביתו כיום תמים נכנס בשיחה עם בעל הבית על דבר אמונה ובטחון בדי ולגודל תמנהו שמע מן שיחו הכפרי כי אבד האמונה בדי' וכי שם כסף זרועו וטחנתו מבטחו, ועוד נזרקה מליצה מפיו כי עשירותו רבה כל כך עד שמן הנמנע הוא לו שירד מנכסיו המרובים. ומכיון שמעם הגאון ר' אליהו ז"ל דברי מנינות כאלה מיד גער בו בזניפה וצוהו לשוב בתשובה, אבל הלה סרב בדבר ובבטול הביטחון על הגאון ז"ל. רק שנים מועטות עברו והגאון ר' אלי בקר אית בית ההכנסת אורחים בעירו כדרכו בקודש תמיד לבקר את העניים הנודדים ולבוא לעזרתם בכל אשר ידרש, והנה נפגש מבטו באורח חדש שבא ללון להכנסת אורחים הכירו תיכף כי זה הוא האיש הכפרי אשר אצלו התאכסן לפני איזו שנים אבל האורח לא הכירו. נכנס אתו הגאון בשיחה מאין הוא בא ומה הביאו הלוים ואם זקוק הוא לאיזו עזרה או תמיכה חומרית, בדמעות על עיניו סיפר לו האורח את כל אשר קרהו וכי היה איש אמיד בעל שדות וגנות בעל מרוז אף טחנת מים היתה לו, אבל לפתע נהפך עליו הגלגל עד שהוכרח לברוח מכפרו ונפשו היתה לו לשלל ומעשה שהיה כך היה. חיילי רוסיא עברו בהמונים מזוינים דרך כפרו והמציאו הראשי רכב לפניו ובעברו על הגשר של טחנת האורח נחלק מעל סוסו ונפל הסוס ורוכבו אל המים, העלילו על בעל הטחנה כי בכונה הסיר שני נסרים מעל כסוי הגשר למען יפול הנופל ממנו ובכן בטח הוא אורב לצבא הרוסי ומשפטו חרוץ כדון מורד במלכות, ובאמת עדין בשמים כי חף הוא מפשע וכי אסון קרה לרוכב ולסוסו. התחיל הבולשת לחפש אחרי המורד שבביל לאסרהו אבל הכפרי הספיק עוד להחבא ליום תמים ובחשכת הלילה חטף בהחפזו מארגזו קופסה מלאה חוב שטרי חוב תחת אשר רצה לקחת קופסא שניה שהיתה מלאה מעות מזומן ויננס על נפשו דרך הרים ובקעות עד אשר הצליח לבוא להסתתר מפני חמת המציק ולבו עליו דוי על אשר איננו יודע מגורל משפחתו אשר השאיר בביתו אולי יאסרו הם במקומו. וסוף דבר היה כי נזכר באותה השיחה שהיתה בינו ובין הגאון לפני שנים בביתו עת בטח בעשרו ועת אשר הוכיחו הגאון על דברי המינות שהטיח אז כלפי מעלה והתודה בלב נשבר על העבר אחרי אשר נוכח כי אין חכמה ואין תבונה נגד ד'.

מצוות עשה לכמות בשב:

וכתב בספר חרדים מצוות עשה פרק א (כא) ומעלת שלמות הבטחון בו ית', מצוה שנית שנאמר תמים תהיה עם ה' אלהיך, וכן כתב הרמב"ן שזו מצוות עשה שלא נשאל מהוברי השמים החוזים בכוכבים ולא מזולתם מה לעתיד להיות אם נשמע דבר מהם נאמין כי הכל ביד ה' מפיר אותותם כפי התקרבו לעבודתו, והכי איתא במסכת פסחים ומינה נלמוד דמצוה לבטוח בו ית' בכל לב בכל ענייני העולם כמפורש בקבלה ברוך הגבר אשר יבטח בה' ארור הגבר אשר יבטח באדם כו' וכתב בטחו בו בכל עת וכתב בטח אל ה' בכל לבך, ממנין תרי"ג לרבינו יונה ולגאון ור"ש ה' גבירול ורמב"ן וסמ"ק:

בשמך יקראוך ובמקומך ישיבוך ומשלך יתנו לך אין אדם נוגע כמובן לחבירו:

ולזאת חייב כל אדם לאמץ את דברי בן עזאי המבואר במסכת יומא דף לח ע"א וכדברי בן עזאי בשמך יקראוך, ובמקומך ישיבוך, ומשלך יתנו לך, אין אדם נוגע במוכן לחבירו, ואין מלכות נוגעת בחברתה כמלא נימא, ופר"ש"י בשמך יקראוך, לא ידאג אדם לומר פלוני יקפח פרנסתי, כי על כרחך בשם יקראוך לבוא ולשוב במקומך, ומשלך יתנו לך כלומר לא משלהם יתנו לך מתנה אלא מזונות הקצובים לך מן השמים, ואין מלכות נוגעת בחברתה משהגיע זמן המלכות ליפול ותעמוד אחרת לא אחר זמן זה כמלא נימא אלא מי שזמנה ליפול בלילה נופלת בלילה. וכך הם דברי חובות הלבבות שער ד - שער הביטחון פתיחה וז"ל מפני שאם איננו בוטח באלהים בוטח בזולתו, ומי שבוטח בזולת ה' מסיר האלהים השגחתו מעליו, ומניח אותו ביד מי שבטח עליו והיה כמי שנאמר בו: כי שתים רעות עשה עמי אותי עזבו

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו
יו"ר ועדת סת"ם
הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין
The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

מקור מים חיים לחצב להם בארות בארות נשברים וגו', עוד כתב ומהם שהבוטח באלהים יביאנו הבטחתו עליו שלא יעבוד זולתו ושלא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם ולא יעבדם להתרצות אליהם, ולא יחניף להם, ולא יסכים עמהם בבלתי עבודת האלהים, ולא יפחידהו עינים, ולא יירא ממחלקותם. עוד כתב בספר חובות הלבבות שער ד - שער הביטחון פרק ג והחמישי, שאין ביד אחד מהברואים להועיל את נפשו ולא להזיקה ולא לזולתו, כי אם ברשות הבורא יתברך ע"כ.

מגולת אין עוד מלבדו:

זאת ועוד כאשר האדם מאמין באמונה שלימה מלבד שמעורר עצמו לחשבון הנפש אף גם זאת זוכה ומבטל מעליו כל גזירה רעה כמבואר בחז"ל 11. במסכת חולין דף ז ע"ב, וכן במסכת סנהדרין דף סז ע"ב, מסופר על רבי חנינא שהיית מכשפה שרצתה לקחת עפר מתחת רגליו לעשות לו כישוף, אמר לה את יכולה לקחת כיון שהכישוף שלך לא יעזור כלום שהרי כתוב אין עוד מלבדו, ופרש"י הכל תלוי ברצון השם יתברך ואת לא יכולה לעשות נגד רצון השם, כי אין אדם נוקף אצבעו למטה אלא אם כן נגזר עליו למעלה. ולמרות שעל הכישוף נאמר שמכחישים פמליא של מעלה רבי חנינא זכותו גדולה. ופירש רבנו חיים ואלוזין 12. אין הכוונה שסמך על נס אלא זו סגולה בדוקה ומנוסה לכל אדם אם יקבע בלבו בלב שלם ובאמת שאין עוד מלבדו ואפס זולתו בזה מבטל כל הכוחות שיש בעולם ואין שום דבר בעולם שיכול להזיקו ומבטל מעליו כל גזירה רעה.

מעשה שניצל בזכות הסגולה:

ומסופר על הנצי"ב בנו של הגר"ח כי פעם פשטו הצבא של הקיסר על החנויות לבדוק חשדות של סחורות מוברחות וכדומא והיו מחרימים וכמובן עונשי מאסר וכדומא והיה סוחר יהודי שהיה לו חנות בשוק וכל מסחרו בסחורות האסורות ואם יעלו עליו צפוי לא רק לאבד רכושו אלא גם להישלח לסיביר ומי יודע מה אחריתו, בצר לו הלך לנצי"ב וסיפר לו על צרתו, אמר לו הנצי"ב כי ידועה הסגולה של אביו שאם כל אדם בשעת צרתו ישב ויתרכז ויחשוב ויפנים בליבו באמת שאין עוד מלבדו ואפס זולתו לא יאונה כל רע, ואכן התיישב וחזר ושינן הדבר מאות פעמים, והנה זה היה בזמן שהצבא וחיליו נתנו צו סגירה לכל החנויות והם פותחים חנות חנות ובדקים ועושים כבשלהם, וכאשר הגיעו לחנות של היהודי היה צהריים המפקד הורה לעצור וללכת להפסקה ואחר כך נחזור להמשך ועשו סימן על החנות של היהודי, בחזרתם מההפסקה התעורר ויכוח האם החנות שעשו עליה סימן כבר בדקו אותה או לא ופתאום המפקד הורה שיתחילו מהחנות הבאה כי המסומנת כבר עשו, וכך בזמן שהיה יושב ומשנן לעצמו את הסגולה הגדולה להפנים בליבו את האמונה שאין עוד מלבדו התחולל הנס הגדול וניצל מגזירה קשה. וכן מפורסם כשברח הגר"מ זצ"ל מאימת הצוררים מורשא בדרך עלותו לארץ ישראל, הי' במצב של סכנת נפשות, והשתמש בסגולה נפלאה זו להעמיק במחשבת אשר אין עוד מלבדו, ונצלו הוא ובניו ביתו ממות בטוח.

מעשה עם הרב מרדכי שרעבי:

הובא בספר אמרי פי פרשת בשלח הסיפור מספר על הרב שרעבי: וכן מסופר על ר' מרדכי שרעבי זצ"ל בתקופת הצנע היה רעב ומחסור מצוי אצל הרב פעמים רבות, והנה קרבה השבת ואין מעות לרכוש אפי' חלות. כשהרבנית פנתה לרב בקול בוכים כיצד נעשה שבתנו חול, ראה הרב מצוקתה והחליט לסגור ספרו ולצאת מן הבית בהשליכו על ד' להבו, וכשעומד בפתח ביתו ומחשבתו בפני מי יתנה דאגת אשתו, בנתים ירדו גשמי ברכה ובעודו מהסס לאיזה כיון לפנות רואה לפניו אבן אחת שנעצרה בשטף המים ומבצבץ עליה שטר כסף מכובד, נטלה וחזר על עקבותיו ונתן לאשתו לרכוש צרכי שבת וחזר לספרו וללימודו.

מעשה בסבל בזמן האלשיך:

ובספר מדרגת האדם מביא מעשה שהיה בזמן האלשיך, היה אדם שהתפרנס כל ימיו בהובלת חומר וטיט בעגלה רתומה לחמור, שמע יום אחד שהאלשיך דורש על מידת הבטחון, ודבריו נכנסו בליבו, ולכן החליט לישב ולעסוק בתורה ולקרא תהילים ושם בטחונו בהשם יתברך, גם כשנני ביתו האיצו בו לילך למלאכתו כי כלתה פת מעל שולחנם החזיר בהם את הביטחון שהכל מאתו יתברך וכי כן שמע מהאלשיך הקדוש, נאלצו למכור את החמור והעגלה לגוי והלה הלך לחפור גומא ומצא אוצר של זהב וכשהעלה את שקי הזהב על העגלה נפלה אבן מההר עליו והרגו, וכשבושש הגוי לחזור נשא החמור את רגליו לבית בעליו הראשונים ומצאוהו טעון בשקי זהב, ובני ביתו הודיעוהו הושיע לך בטחונך, וכשנשאל האלשיך מתלמידיו במה גדול כוחו של בוטח זה מאתנו, ענה, כאשר שמע אודות הבטחון לקח זאת לליבו ללא שום ספקות וללא שום מורא ופחד כאילו לא הייתה מציאות אחרת כלל, לא כן אתם שיש לכם עדיין מעט פקפוקים וחששות חסרים במידת השלמות של הבטחון, ללמדנו שבעל בטחון אמיתי אין לו צורך גם במיעוט ההשתדלות.

מעשה עם רבי ישראל מפלנט והטייה שהוכיחו שאין בטחוני שלם:

מאייד מסופר על ר' ישראל מפלנט שפעם דרש על מעלת הבטחון נתלהב טייה אחד ושאל את הרבי אם יבטח בד' בבטחון גמור שהשם ימציא לו עשרת אלפים גורל, ענה לו ר' ישראל בודאי יעלה בגורלך, הלה עזב מלאכתו וישב לעסוק בתורה עברו ימים ושבעות ועדיין עומד בבטחונו אולם כאשר הרעב הציק לו ניגש לשאול את ר' ישראל מדוע בושש ישועתו, ענה לו ר' ישראל שעדיין אין הוא חוזר מהבטחתו שיזכה על ידי בטחונו בגורל אולם אם פקעה סבלנותו מוכן הוא לקנות את כרטיס הגורל בחמשת אלפים, הטייה שמח על העסק ומיד נאות, אז פנה אליו ר' ישראל ואמר לך לך לטייחות, אם אתה מוכן להחליף את עשרת האלפים בחמשת אלפים הרי שבטחונך איננו שלם ולעולם לא תשיג אותם.

מוסר השכל:

עלה בידנו ללמוד מפרשתנו עד כמה חובת האדם להתחזק במידת הביטחון ולהשריש בקרבו כי אין עוד מלבד ואפס זולתו המשמעות שאין לאדם לשתף כוח אחר בעולם שיכול לעזורו בלעדי השם יתברך וגם כאשר עושה השתדלות ישים בליבו שאינו אלא למלא חובתו ולא מפני שאותה השתדלות היא שתושיע אותו אלא הכל בכל מכל כל תלוי אך ורק ברצון השם, ולזאת מי שדרגת האמונה והביטחון שלו גבוהה אינו מחוייב אפילו השתדלות כי הכל תלוי ברצון השם יתברך ורצון יראיו יעשה, וככל שיחזק את עצמו ובני ביתו במידת הביטחון בהשם יתברך כך יזכה לשפע ברכה והצלחה ושמחה וששון וטוב לבב ברוגע ובשלוחה כל הימים אמן.

1. **בראשית רבה (וילנא) (פרשת מקץ) פרשה פט סימן ב:** ויהי מקץ שנתיים ימים, (משלי יד) בכל עצב יהיה מותר ודבר שפתים אך למחסור, אמר ר' שמעון בר אבא וכו' ד"א בכל עצב יהיה מותר, כל דבר שנצטער יוסף עם אדונו היה לו יתרון ממנה למה שנטל את בתה, ודבר שפתים אך למחסור, על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי שנים שנאמר ויהי מקץ וגו'. וכן הוא במדרש אגדה (בובר) בראשית (פרשת מקץ) פרק מא פסוק [א] ויהי מקץ שנתיים ימים. היינו דכתיב וסביבו נשערה מאד (תהלים ג' ג'), ומפני מה נתעבב יוסף בבית הסהר שנתיים, לפי שאמר יוסף כי אם זכרתי אתך (בראשית מ' י"ד), והיניח להקב"ה: **עוד פירושו הז"ל ביאור נוסף במדרש שכל טוב (בובר) בראשית (פרשת מקץ) פרק מא פסוק א** ויהי מקץ שנתיים ימים. לסוף שתי שנים לשיבת שר המשקים על כנו, ולמה נתאחר ב' שנים כנגד ב' זכירות שאמר לשר המשקים. שנא' כי אם זכרתי אתך והזכרתי אל פרעה (בראשית מ' יד), לכך נקנס להתאחר ב' שנים, וכן הוא אומר עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו (תהלים קה יט). **מדרש הגדול בראשית (פרשת מקץ) פרק מא פסוק א שנתיים ימים.** וכי שנתיים עשה יוסף בבית האסורים והלא שתיים עשרה שנה עשה, תדע לך שהוא כן יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה (בראשית לו' ב) ועשה שנה בבית אדוניו דכתיב ויהי כדברה אל יוסף יום יום (שם לוט, י) מיום ליום הרי שמונה עשרה שנה. וכתב ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה (שם מא, מו). נתייירו שתיים עשרה שנה שהיה חבוש בהן. אם כן למה

